

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายอำเภอคลองหาด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทียบจากตารางยามานะ (Yamane, 1976, p. 886) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับของ ลีเคอร์ท จำนวน 30 ข้อ ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการจำแนกตามสถานภาพและเปรียบเทียบจำนวนประชากรกับขนาดกลุ่มตัวอย่าง มีความตรงเชิงเนื้อหาตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .22 - .80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .93 การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยายและการทดสอบค่าที (t - test)

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีภาวะผู้นำเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตยและภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำแบบตามสบาย อยู่ในระดับน้อย
2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ตามการรับรู้ของครู ไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศ วุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของครู

อภิปรายผล

1. ครุบริว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำ 2 แบบแรกสูง คือ ภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตย และแบบประชาธิปไตย แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและเข้าใจดีว่า การบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดนั้นบุคลากรในสถานศึกษาล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยอมรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน ยอมรับผล ให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปในทิศทางที่ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประยูทธ สุวรรณโธดา (2536, หน้า 17) มีความเห็นว่าหากทำให้คนที่ทำงานในองค์การเกิดความรู้สึกร่วมกัน ในงานที่จะทำนั้นจะบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งองค์การและผู้ที่ทำงานได้พร้อมกันจะสามารถทำงาน ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตย อีกทั้งก่อให้เกิดผลงานสูงกว่าผลรวมของผลงานแต่ละคน ทุกคนก็เกิดความพอใจและมีความสุข และสอดคล้องงานวิจัยของ จงกลนีย์ ขสบรรดาศักดิ์ (2534, หน้า 150) ได้ศึกษาลักษณะการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ด้วยวิธีการที่ผู้บริหารปรึกษาร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วร่วมกันตัดสินใจ น่าจะส่งผลถึง การบริหารที่มีประสิทธิภาพ การให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจย่อมทำให้การตัดสินใจ มีความถูกต้องเหมาะสมก่อให้เกิดพอใจกับทุกฝ่าย การปฏิบัติงานย่อมมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการฝึกอบรมพัฒนาตนเองให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพตามบทบาทของตนเอง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต 2, 2546) และเนื่องจากเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษา การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร สถานศึกษาและอื่นๆ ภารกิจของสถานศึกษามีมาก ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำสูง จึงจะสามารถ ประสานงานกับบุคลากรในสถานศึกษา ให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจเสียสละในการทำงาน ยินดีที่จะทุ่มเทในการปฏิบัติงานผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากร ซึ่งองค์การที่จะประสบความสำเร็จนั้น บุคลากรขององค์การต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนใฝ่รู้ อยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ต้องทำทุกวันตลอดเวลา และตลอดชีวิต (Senge, 1990, p. 68) ผู้บริหาร โรงเรียนจึงสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการอบรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่ทันสมัย อยู่เสมอ โดยนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการสอนนักเรียน ให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือ ข้อมูลใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยไม่ยึดติดกับความรู้ หรือ ข้อมูลเดิม ซึ่งอาจผิดพลาดหรือเปลี่ยนแปลงหรือล้าสมัยไม่ทันเหตุการณ์ (Senge, 1990, p. 68) ทั้งต้องเป็นแบบอย่างให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ได้ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นยึดถือปฏิบัติ และสามารถให้คำแนะนำกับ บุคลากรได้ สอดคล้องกับ แคทซ์ (Katz, 1955, pp. 33-42) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารต้องสามารถทำงาน

ร่วมกับบุคคลอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประสานงานกับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับความสามารถในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือกับหน่วยงานของตนเอง ตลอดจนความสามารถในการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้หน่วยงาน เพื่อให้บังเกิดความสำเร็จ เชื่อถือ และไว้วางใจในหน่วยงานตลอดไป

การจัดการบริหารต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่โครงสร้าง ระบบการบริหาร การบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณและการบริหารทั่วไป (กิจสุพัฒน์ ศรีกระโทก, 2549, หน้า 74) นั้น จะทำให้ภารกิจของผู้บริหารบรรลุผลตามเป้าหมายได้ ผู้บริหารทุกคนต้องเป็นผู้นำ หรือผู้รับผิดชอบสูงสุดในสถานศึกษาในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนในการบริหาร โรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนในองค์กร ผู้บริหารจึงต้องบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการทำงาน สามารถมองปัญหาในหลายแง่มุม และมีการติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิดเพื่อหาข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นในการทำงาน สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดี แต่เมื่องานผิดพลาดผู้บริหารก็สามารถเข้าไปช่วยเหลือและหาทางแก้ไข โดยการให้การนิเทศ การฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้สำเร็จ (Bass, 1990 อ้างถึงใน ธนากร มะอาจเลิศ, 2548, หน้า 25) สอดคล้องกับสอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2541, หน้า 13-15) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะทำการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต และจะมีการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายผลงานต่าง ๆ และจะกำหนดแผนงานหรือแนวทางปฏิบัติที่จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่างๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นยังมีผลการประเมินด้านคุณภาพของนักเรียนยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่าอยู่ในระดับต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2, 2546) ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายอำเภอคลองหาดเป็นสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ได้รับงบประมาณน้อย ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรมีจำนวนจำกัด ไม่มีผู้ช่วย ครูมีการย้ายบ่อย ครูไม่ครบชั้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2548 หน้า 63-64) อีกทั้งยังมีทรัพยากรเพื่อการบริหารน้อย ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรมีภาระงานมาก (เอกพงษ์ บุตรสงฆ์, 2549, หน้า 75) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงไม่สามารถแสดงภาวะผู้นำในการบริหารต่อครูได้อย่างชัดเจน

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบตามสบายนั้นมีน้อยนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ดีเพราะการเป็นผู้บริหารที่ดีนั้น ผู้บริหารต้องหลีกเลี่ยงการใช้ภาวะผู้นำแบบตามสบาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุเมธ เดียววิเศษ (2527, หน้า 50) ที่กล่าวว่าผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถ

ของบุคคล ในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่พึงต้องการและบุคคลที่ได้ชื่อว่า ผู้นำ จะต้องมีความสามารถในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของตน สมยศ นาวิการ (2536, หน้า 17) ให้ความเห็นไว้ว่าการบริหารคือ ศิลปะการทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคล มีกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม มีการใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ จึงทำให้ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำแบบตามสบายในการบริหารสถานศึกษาได้น้อย

2. การรับรู้ภาวะผู้นำผู้บริหารของครู ไม่พบความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร และด้านการบริหารจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอโดยเท่าเทียมกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2546) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ และสามารถดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ อย่างเท่าเทียมกันอีกทั้งผลจากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้ผู้บริหารทุกคนต้องเป็นผู้นำหรือรับผิดชอบสูงสุดในสถานศึกษาในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารทุกคนต้องมีความรอบรู้ในวิชาชีพ รอบรู้เกี่ยวกับการบริหาร มีคุณธรรม วิสัยทัศน์ สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จากองค์ประกอบต่าง ๆ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายอำเภอคลองหาด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ มีภาวะผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับ สาคกร โห้วงค์ (2544) ที่ได้ศึกษาแบบของผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามประสบการณ์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป มีแบบผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัส ญาติเจริญ (2544, หน้า 101) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มโรงเรียนพลับพลา สังกัด สำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้านจำแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ดำเนินการบริหารงานและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา แบบที่พบมาก คือ ภาวะผู้นำอัตตาธิปไตยและแบบประชาธิปไตย ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับบุคลากรและปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล เพื่อให้สามารถรับทราบปัญหาความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้อย่างถูกต้อง ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมาย โครงการหรือแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ให้การยอมรับนับถือและให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ มีความสามารถในการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัญหา และนำไปแก้ไข ปรับปรุงพัฒนางานได้อย่างเป็นระบบ กำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิด เมื่อเกิดปัญหาจะได้ให้คำแนะนำแก้ไขได้ทันที มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ มีระบบหรือเครื่องมือการตรวจสอบมาตรฐานการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา แบบที่พบน้อย คือ ภาวะผู้นำแบบตามสบาย เนื่องจากสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ส่วนมากมีความขาดแคลนในทุกด้าน จำเป็นที่ผู้บริหารต้องมีบทบาทสำคัญในการที่จะนำพาสถานศึกษาให้พัฒนาต่อไป โดยองค์การต้องมีความชัดเจนของเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์ มีการสื่อสารภายในองค์กร มีความชัดเจนในวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการตัดสินใจ ควรหลีกเลี่ยงการแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อสร้างองค์กรให้เข้มแข็งและพัฒนาทีมงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และต้องมีการวางแผนการทำงานที่แน่นอนและถูกต้องตามแบบแผน โดยมีได้ยึดอารมณ์ของตนเองเป็นหลัก และสามารถทำให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการบริหารความเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในหน้าที่ของข้าราชการครู ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง